

Anderle Ádám

J. C. MARIÁTEGUI ÉS A PERUI MUNKÁSMOZGALOM AZ
1920-AS ÉVEKBEN

A p e r u i m u n k á s m o z g a l o m k o r a i
k o r s z a k a

A születő perui, /szorosabban véve a líma-callaói/ munkásosztály a század első éveiben kezdett felemelkedni a kölcsönös segélyező társaságok színvonaláról, kezdte harcait megvívni a munkabérek növeléséért, a munkaidő csökkentéséért, a női és gyermekmunka védelméért, szociális törvények megteremtéséért. Mindezideig nem ismert hevességű sztrájkmozgalmak robbantak ki 1904-ben, 1912-13-ban, 1916-17-ben, majd 1919-ben.¹ A munkások szervezkedése és kezdődő harcai - a partvidéken, a fővárosban és környékén, valamint a Chicama völgyében - első eredményeit jelenti, hogy 1905-ben először ünnepelte meg Lima munkásosztálya május elsejét; 1906-ban zajlott le az első szolidaritási sztrájk; 1913-ban a kormány kénytelen volt a munkások sztrájkhoz való jogát elismerni; ugyancsak 1913-ban sikerült az első limai gyárnak kiharcolnia a 8-órás munkaidőt, mely az első világháború alatti sztrájkmozgalmak központi jel-szava lett.²

Ez a munkásmozgalom az anarchizmus eszméinek hatása alatt bontakozott ki. Először a pékek mutualista szervezetébe hatolt be, /1906-ban létrejött a Federación de Obreros Panaderos, Carracioli, Delfin Lévano, Ormachea, Eziagaerre szervezésével/ majd a textilszervezetekben hódított, melyek 1907-től szintén kevésnek találták a mutualista szervezeteket.³

Az 1910-es években a lima-callaói munkásmozgalmat az igen erőteljes anarchista agitáció befolyásolta. Kislétszámú, de igen aktív csoportok ujságjaikon /Estrella del Peru, El Oprimido, La Protesta/, brosuráikon keresztül⁴, tanulóköreikben a fanatikusok abszolút biztonságával hirdették igazságaikat,⁵ terjesztették a munkások közt, rámutatva a mutualisták tevékenységének hatástalanságára. Ennek a propagandának a következtében az 1912-13-as sztrájkhullám idején a gazdasági követelések mellett már politikai jelszavak is megjelentek.⁶

A heves sztrájkmozgalmak ellenére nem jöttek létre azonban tartós, nagy munkásszervezetek; maguk az anarchista csoportok kicsi, bár energikus "páholyok" maradtak csupán.⁷

A perui munkásmozgalom 1916-től kezdett tuljutni anarchista korszakán. Ettől kezdődik ugyanis az erőteljes szindikalista agitáció, melynek kezdeményezői a La Protesta köréből kerültek ki,⁸ s a lap az, mely erőteljes propagandát hirdetett a szakszervezetek megszervezéséért, mint a munkások szervezkedésének legmagasabbrendű formájáért, harci formaként a sztrájkot, a bojkottot és szabotázst hirdetve meg.⁹ 1916-19 közt a sztrájkok már erős szindikalista agitációval folytak, s kiterjedtek Huacho, Huara, Sayán, valamint később a Chicama völgyének agrárkörzeteire is, megmutatva, hogy az 1919-21 közti agrárproletár-sztrájkok mögött már ez a befolyás is jelen volt.¹⁰

Ennek az 1916-19 közötti sztrájkhullámnak több szempontból is nagy volt a jelentősége. Egyrészt a Lima-callaói munkásság kiharcolta a 8 órás munkaidőt¹¹. Sokhelyütt béremelést is kivívtak. Ennél fontosabb e

mozgalom szervezeti fejlődése. A Comité Pro Abaratamiento de las Subsistencias még az élelmiszerárak csökkentését követelő, Lima és Callao egészségét képviselő ad hoc bizottság volt.¹²

1919. július 22-én azonban már létrejött Lima és Callao összes szakszervezetét összefogó fővárosi szakszervezeti központ.¹³ Jelentős befolyásuk volt itt az anarcho-szindikalistáknak, akik elutasítva mindenféle, burzsoá és proletár párttal való kapcsolatot, sürgették a munkásság kollektív akcióit. Továbbra is jelen volt azonban a perui "szindikalizmusban" a korábbi szint, amelyben sokan trade unionista, vagy "ökonomista" alapon "tisztán gazdasági" harcért szálltak sikra.¹⁴

E világháború utáni helyzetnek az volt a sajátossága, hogy a gazdasági válság hatásaként nemcsak a munkásosztály, de a városi kispolgárság aktivitása is fel erősödött.

Ez a Comité Pro Abaratamiento de las Subsistenciasban való részvételükben is megnyilvánult, és ez fejeződött ki az egyetemisták 1919-23 közötti reformmozgalomában is. A küzdelemre az volt jellemző, hogy a proletáriátus önálló osztályszervezeteinek létrehozásával párhuzamosan a harc közös formái, intézményei is létrejöttek, melyek a munkásmozgalom kispolgári befo lyvását elősegítették.¹⁵

Az egyetemisták radikálizálódásában a középrétegek helyzetének romlása, s a városi kispolgárság világháború utáni gyorsütemű proletarizálódása fejeződött ki.¹⁶

Ez az egyetemista reformmozgalom¹⁷ azonban mindenféle radikalizmusával sem jutott túl a szűk egyetemi követeléseken, egyet kivéve: 1921-ben V. R. Haya de la Torre javaslatára létrehozták a Népi Egyetemet a munkások művelődésének elősegítésére.¹⁸

E Népi Egyetem lehetővé tette, hogy a diákok jó személyes kapcsolatokat létesítsenek munkásokkal és szervezeteikkel, támogatást találjanak régi anarchista vezetők-nél, akik számára az ilyen kulturális tevékenység nagy jelentőségűnek tűnt, másrészt akik a diákokban támogatót láttak, elvesző pozíciók visszaszerzésére. A diákvezetőket ekkor szintén a támaszkeresés irányította a munkásmozgalom felé.¹⁹

Az anarchista propaganda lényegében 1921-ig a szindikalista munkásszervezeteken belül maradt, melyek maguk kapcsolódtak a diákmozgalmakhoz is. Több tény is jelzi, hogy 1921 szakaszhatár a munkásmozgalomban.

E változások egyrészt az oroszországi proletárforradalom megítélésében mutatkoztak meg. A limai anarchista La Protesta 1921-ig számos lelkesítő cikkben számolt be az orosz forradalomról és intézkedéseiről, mely, úgy tűnt, hogy az anarchista eszméket realizálja.²⁰

Az anarchista eszméket propagáló cikkeken túl a sztrájkmozgalmak, a gazdasági követelésekért folyó küzdelem is nagy szerepet kapott a lapban ezidőben, s több cikk foglalkozott az indián-kérdéssel is.²¹

Érdemes erre külön felfigyelni, mert a megoldás döntő faktorának - az oktatás és a föld átadása mellett - az ősi indián közösséghez, az aylluhoz való visszatérést tartják, mely a "szabad közösséget", a "kommunista közösséget" jelenti számukra.²² Az történt tehát, hogy a perui anarchizmus az indiánkérdés megoldásában előrelépett, és a megoldást a maga anarchista rendszerében meg is találta: az archeológusok által "felfedezett" indián közösséget olyan autonóm és szabad sejtnek képzelte, mely alkalmas és lehetséges eleme lehet a szabadon és spontán szövetkezésként létrejövő Anarchia társadalmának, a

"comunismo libertario"-nak.²³

A NEP politika elindulása a Szovjetunióban világossá tette az anarchisták számára, hogy a szovjet állam nem az ő eszméiket kívánja realizálni. Ez az oka, hogy a La Protesta 1921 májusi számában megjelent az első szovjetellenes cikk, hogy aztán egy erős és gátlástalan szovjet és kommunista-ellenes kampány bontakozzon ki, mely a lap állandó jellemzője maradt a továbbiakban.²⁴

Ugyanebben a számban M. C. Lévano cikke és az erre adott szerkesztőségi válasz jelzi a munkásmozgalomban jelentkező nézeteltéréseket is.

M. C. Lévano, az idős munkásvezető helytelenítette, hogy az első helyi munkákongresszusra /Congreso Local Obrero/ a Népi Egyetem tanárait - fiatal értelmiségiek és diákok - is meghívták. M. C. Lévano a "tiszta" munkásmozgalomért szállt sikra. A La Protesta szerkesztősége vitába szállt M. C. Lévanóval, mert lehetségesnek tartotta, hogy e fiatalok azonosuljanak a munkások ügyével.²⁵ M. C. Lévano jelentős munkásréteg érzelmeit fejezte ki, akik nem nézték jó szemmel a nem-munkás tanárok befolyásának növekedését a munkásszervezetek életében.²⁶

Az, hogy 1921 júliusában létrejött a Federación de Grupos Libertarios, jelzi, hogy a "tiszta" anarchista csoportok kiszorulóban vannak a munkásmozgalomból, s ugyane szám másik írása nyilván nem véletlenül szentelt vezércikket annak, hogy kijelentse, 'az anarchizmus a szindikalizmus feje, nem hagyhatja azt magára'.²⁷

Az önálló anarchista szervezet létrehozásának szükségességét ugyanakkor a "maximalismo", a bolsevizmus elleni erőteljesebb harccal indokolta a lap.

Ebből kiderült az is; ezek az eszmék immár megjelentek a perui munkásmozgalomban. Hogy e nézetek hatása a

limai szakszervezeti mozgalomban jelentős, és hogy itt az anarchisták szovjetellenessége hatástalan volt, jól bizonyítja, hogy amikor Haya de la Torrá a kormány száműzi, a helyi szakszervezeti központ megbizsa, látogasson - mint képviselőjük - Szovjetországba, és üdvözlje az ottani elvtársakat.²⁸ Mindebből következik az a feltetelezés is, hogy az anarchisták befolyásukat éppen a szovjetellenességük miatt veszítették el.²⁹ M. C. Lévano említett cikke azt is mutatja, hogy a - szindikalista - munkásmozgalom legöntudatosabbjai a kispolgári befolyás-tól is meg akartak szabadulni. Ez a kezdődő "szétbontkozás" 1921-23 között már érzékelhető. E folyamatot és az új orientációt azonban nehezítette, hogy a marxizmus-leninizmus eszméit nem ismerték eléggé Peruban.³⁰ Ezért volt nagyjelentőségű, hogy Mariátegui 1923 elején európai utjáról visszaérkezett Peruba.

J. C. Mariátegui és a limai munkásmozgalom találkozása

Az első világháború utáni politikai fellendülés záróakkordja az 1923. május 23-i események voltak. Az elnökségét megújítani szándékozó Leguía elnök ellen Limában a kiábrándult fiatalokból, értelmiségiekből, a kispolgárság egyes csoportjaiból különböző politikai nézetű munkásszervezetekből, szabadkőműves páholyokból egy széles blokk jött létre Leguía ellen. Ennek a szerveződő kormányellenes egységfrontnak a kezdeményezői a Népi Egyetem tanárai voltak. A politikai tüntetések csúcspontja a május 23-i gyűlés volt, melyet a kormány vérfürdővé változtatott, majd e politikai szervezkedés vezetőit száműzte és üldözni kezdte a munkásmozgalom vezetőit.

A mozgalom célkitűzései lényegében polgári demokra-

tikus jellegűek voltak: az állam- egyház szétválasztását, vallásszabadságot, oktatási reformot, mely az egyházat kizárja ebből, a tudományos eszmék szabadságát követelték.³¹ A limai munkásosztály a népi egyetemi tanárok vezetésével vett részt e küzdelmekben. E követelések részben jelzik, hogy a munkásosztály kispolgári befolyás alá került. Mégis, május 23-a megmutatta azt is, hogy demokratikus célokért nagyon gyorsan létrejöhet széles front az egyébként különböző politikai orientációjú társadalmi osztályok, rétegek között. Ez a politikai tapasztalat, az utcán a munkásokra mért csapás utáni hangulat, a Népi Egyetem vezetőinek száműzése, a kormány fokozódó nyomása a munkásmozgalomra határozták meg Mariátegui számára hazatérése után tevékenysége kereteit.³²

Mariátegui, röviddel hazatérése után előadássorozatot hirdetett meg a Népi Egyetemen. Ez a lépés a tényekkel számolt: jelentős munkásrétegek kapcsolódtak a Népi Egyetemhez.

Mariátegui 1923. július- 1924. januárja között "A világválság története" címmel az 1914-1920 közötti időszakról tartott 18 előadást, középpontban az első világháborúval, az orosz, magyar és német forradalommal, a szovjetállam felépítésével.

Ez az előadássorozat szakított a Népi Egyetem apolitikus vonalával, és óriási érdeklődést keltett³³ a munkások és az értelmiség soraiban. Hatása annál jelentősebb, mert az átfogó kép, melyet adott, már a marxizmus-leninizmus ismeretében,³⁴ a proletárdiktatura eszméjét, és a Komintern alapelveit elfogadva rajzolódott ki. E panorámában a második Internacionálé és a szociáldemokrácia csődje is nagy helyet kapott, de már bemutatta a születő fasizmust is.³⁵ Előadássorozatának gondolatmenetét első előadásában vázolta fel.³⁶

A "világválság" kifejezés alatt a kapitalizmus kibontakozó általános válságát érti Mariátegui. Ennek fő színpada Európa, de kiterjedt az egész világra, így Perura is, mely "... e civilizáció rendszerében foglal helyet, nemcsak mert politikailag független, de gazdaságilag gyarmati helyzetben lévő ország, mely a brit, az amerikai és a francia kapitalizmus szekeréhez kötődik, hanem azért is, mert kulturánk és összes intézményeink európai típusúak." Peru tehát e rendszeren belül foglal helyet, s "Egy európai reakciós korszak Amerikában is a reakció korszakát hozná."³⁷

Mariátegui úgy látja: "a burzsoázia képtelen a társadalmi gazdaságot rekonstruálni, képtelen a béke problémáit megoldani", így "a háború válságát eredményezett, melynek megoldása nem lehet más, csak proletár megoldás, szocialista megoldás".

A válság-korszak tehát forradalmi korszak is: és "az Orosz Forradalommal megkezdődött a társadalmi forradalom".³⁸

Mariátegui figyelmeztet: "Félve a forradalomtól, a reakció a munkásságnak nemcsak a gazdasági hódításait szünteti meg, hanem a megszerzett politikai vívmányait is fenyegeti."³⁹ Ezt jelenti számára a fasizmus megjelenése, melyet a reakció egyetemes megnyilvánulásának tart. Ez fejeződik ki a demokratikus intézmények elpusztításában és az antidemokratikus reakciós erők sovíniszta külpolitikájában is.⁴⁰

E nagy válságban a proletariátus nem szemlélő, hanem résztvevő, alkotó: "Tőle, általa jön létre... a proletár civilizáció, a szocialista civilizáció, amelynek az a rendeltetése, hogy a hanyatló, a dekadens, a haladkló individualista kapitalizmust meghaladja." Ez,

mutat rá Mariátegui, csak egymódon lehetséges: "A történelem bennünket arra tanít, hogy minden új állam az előző állam romjain jött létre", írja - tehát a burzsoá államot szét kell zuzni.⁴¹ E forradalmi megoldásnak a "bolsevik, kollaboránsellenes, forradalmi Munkás Internacionálé" a hirdetője, mondja Mariátegui.

Mariátegui hangsúlyozza a szocializmus táborában bekövetkezett szakadást, s rámutat arra, hogy a reformista szocialisták a burzsoáziával együttműködésre léptek.⁴²

Mariátegui céljának azt tartja, hogy előadásorozataiban e folyamatot mutassa be, mert "Mindenkinnél inkább a vanguardia proletár csoportjainak kell tanulmányozni a világválságot." Erre a perui proletariátus forradalmi előkészítése, orientálása miatt van szerinte szükség.

Mariátegui a munkás-egység szükségességét is megfogalmazza, mint a sikeres harc feltételét. Az európai tapasztalatok alapján úgy látja: a vizválasztó a reformisták és forradalmárok közt van. Ez utóbbi közé sorolja a forradalmi szindikalizmust is, és Sorellel jellemzi azt a folyamatot, amelyben - szerinte - a szindikalizmus forradalmi ága a kommunizmus eszméinek elfogadásáig jutott el.⁴³

A szindikalizmus egyik ága forradalmi töltésének kiemelése a szindikalizmus erős befolyása alatt lévő perui munkások előtt politikai-taktikai előnyöket jelenthetett Mariáteguinek, és elősegítette a kontaktus felvételét a munkásmozgalommal. De Mariáteguinél nem csak ilyen taktikai megfontolások voltak, hanem egy erős ideológiai hatás is.⁴⁴ Ez itt, az előadásorozat egészénél még nem érződik. Előadásai forradalmi, kommunista elkötele-

zetséget tükröznek, de érződik, hogy Mariátegui csak jobbról, az opportunista szociáldemokráciától, és a keresztény szociális eszmék hatásától határolja el magát. Ennek Peruban is volt jogosultsága, taktikai megfontolásból is helyes volt. Ez az elhatárolódás a mutualista, "ökonomista" csoportok befolyásának csökkentését, a szervezett munkásság osztályharcos orientációja kialakításának igényét is jelentette.

A Népi Egyetem orientációjának megváltoztatásában másik fontos tényező az volt, hogy 1924 januárjában Mariátegui lett a Claridad, a Népi Egyetem lapjának a vezetője.

Ezzel a főszerkesztőcserével a lap vonala azonnal megváltozott. Mariátegui a diákok kezében lévő lapot a límai munkásközponthoz kapcsolta,⁴⁵ s már a vezetése alatti második számban világosan leszögezte a lap új irányát: a szocializmusért folyó harcot.⁴⁶ A lap elutasítja az anarchizmust,⁴⁷ mert az nem felel meg a munkásosztály érdekeinek, és az éppen alakuló reformista Partido Socialista Católico programját elemezve rámutat: az egyház internacionalizmusa a tőke internacionalizmusa. A Katolikus Szocialista Párt azt bizonygatja: a szocializmust a jelenlegi állam keretei között is elérhetjük. Ezt elutasítja a lap, mondván: ez az állam tőkés, tehát kiszákmányoló, ezért szét kell zuzni.⁴⁸

Mariátegui tevékenységét vizsgálva világosan szembevetünk, hogy két feladatot kívánt végrehajtani: a munkásosztályt kivonni a nem marxista ideológiai befolyások alól és önálló osztálypolitikát kialakítani. E tevékenysége ugyanakkor egybekapcsolódott a munkásegység megteremtéséért folyó küzdelemmel.

Ezt a gondolatot az 1924 május elsejére írott cikk-

ben fejtette ki átfogóan.⁴⁹ Itt írja le a sokat idézett sorokat: "Még kevesen vagyunk ahhoz, hogy megosztottak legyünk."⁵⁰

Ebben az a reális tény rejlik, hogy "Az osztálymozgalom még igen kezdeti, igen korlátozott, hogy szétszakadásra gondoljunk." A munkásosztálynak együttesen kell megvédenie saját érdekeit, szervezkedési jogát. Mariátegui ennek a munkásegységnek nagyon helyes elveit szögezi le, mondván: "Az egységfront nem tagadja meg az ezt létrehozó szervezetek egyikét sem. Nem jelenti különböző doktrináknak egy eszmerendszerben történő keveredését és vegyítését. Ez konkrét, gyakorlati akcióforma. Az egységfront problémája kizárólag a mai realitást veszi számba, távol minden absztrakciótól és utópiától, hangsúlyozza. Az egységfrontot javasolni, nem jelent ideológiai feloldódást. Az egységfronton belül mindenki meg kell tartsa saját pártállását, saját eszméit. Mindenkinek saját hite szerint kell dolgoznia. De mindenkinek éreznie kell az osztályszolidaritás egységét, melyet a közös ellenség elleni harc jelent, melyet ugyanaz a forradalmi akarat és ugyanaz az átalakítási szándék tart össze. Egységfront létrehozása egy konkrét probléma, a sürgető szükségesség megoldására; szolidaritási akció!"⁵¹

E koncepció alapján Mariátegui vezetésével igen dialektikus küzdelem bontakozott ki 1923 második felétől a perui munkásmozgalomban: ideológiai küzdelemben győzelemre vinni a marxizmus eszméit, s ezzel egyidőben küzdeni a munkásegységért is. Ez a küzdelem a munkássajtóban jól tükröződik.

Az anarchista La Protesta minden számának központi gondolata a kommunista- és szovjetellenesség, ez öntötte el a lapot 1923-tól kezdve. A lap egyenlőség-

jelet tett Lenin és Mussolini rendszere közöé,⁵² arról beszélt, hogy a hadsereg és a bürokrácia megölte az orosz forradalmat,⁵³ hogy a bolsevizmus "opportunistá marxizmus", hogy a proletárdiktatura "hazugság", burzsoá elfajulás.⁵⁴

Számos szándékosan hamis, hazug hirt közölt Szovjet-oroszországról,⁵⁵ s a gyűlölet még Lenin halálakor sem lágyította meg az anarchista szerzők tollát.⁵⁶

Ez a militáns szovjet- és kommunistaellenes álláspont azonban 1923-tól gyorsan távolította az anarchistákat a munkásmozgalom fő áramától. Ezt nem tudta ellensúlyozni az sem, hogy ők is követelték a munkásegység megteremtését.

Az anarchisták fokozódó elszigetelődését jelzi az is, hogy 1924 elején a sokáig anarchisták befolyása alatt álló textilesek is szembefordultak a La Protesta-val.

Az El Obrero Textil az anarchisták "sajnálatos tévedéseiről" írt, az anarchisták vonalát "derrotistá"-nak tartva.⁵⁷ Az El Obrero Textil bírálatában az anarchisták "moszkvai hatást" láttak, s kijelentették: a perui mozgalmat nem szabad e bolsevik befolyás alá engedni. A La Protesta "sajnálja", hogy már a textilszakszervezetek lapja is "ilyen vonalat követ", annál is inkább, mert "a textilesekkel hosszú ideig jól együtt tudtak dolgozni."⁵⁸

A munkásmozgalomtól, a tömegektől való gyors eltávolodás mellett⁵⁹ a belső bomlás is jelentkezett az anarchista bázisban, ami abban fejeződött ki, hogy sokan maguk is a kommunista eszmék befolyása alá kerültek.⁶⁰

Mariátegui hazatérte után a líma-callaói munkásszervezetekben elinduló ideológiai küzdelem leggyorsabban az anarchista nézetektől való eltávolodást eredményezte.

Ez ugyanakkor nem jelentette egyértelműen a marxista-leninista nézetek előretörését. Jelentkezett egy erőteljes vonulat, mely a szindikalista nézetek megszilárdulását mutatja. Ezt az El Obrero Textil alapján tudjuk bemutatni, de általánosabb érvényűnek kell tartanunk. Nagyon jellemző, hogy e szindikalizmus Mariátegui 1924 május 1-i felhívásának gondolataiban találta meg érveit,⁶¹ ezen az alapon bontakozott ki az anarchisták egységbon-
tító tevékenysége elleni küzdelem.⁶²

Ez a textilesek számára azért volt aktuális feladat, mert veszélyeztette a szakszervezet egységét az ezévre összehívandó textiles kongresszuson.⁶³

A kongresszus előtti számban az El Obrero Textil az egység kérdéseinek szentelte a lapot. Ezt az egységet a lap a szindikalizmus jegyében látta megvalósíthatónak.

A szakszervezet főtítkárhelyettese, Luis F. Barrientos úgy látja: a szakszervezeti egység - a szindikalizmus zászlaja alatt jöhet csak létre. A fontos, hangsúlyozza Barrientos, a direkt akció, a gyűlések, népgyűlések, melyek a munkabeszüntésekben kell végződjenek. El kell utasítani mindenfajta részvételt a burzsoá politikai életben, mert ez a munkások megosztását jelenti. Külön kiemeli a választásokban való részvétel visszautasítását. A szakszervezeten kívülre kell szorítani minden "doctrinalismo"-t elméletieskedést, mert ez viszályok forrása: "A szocialisták, kommunisták, anarchisták sok más eszközzel rendelkeznek saját ideológiai tevékenységük számára; a szakszervezetnek, léte védelmében ez értelemben kell tevékenykednie, száműzve életéből minden elméleti kérdést. Ebben az értelemben a "doctrinalismo" a szakszervezeten belül a kollektív szolidaritást akadályozza."⁶⁴

Barrientos a textilvezetés nézeteit fejezte ki, s ezt a pozíciót tükrözte a textilkongresszus elé terjesz-

tett programjavaslat és annak elméleti indoklása.⁶⁵

A lap közli az ezzel kapcsolatos eltérő nézeteket is, köztük azokat, melyek a szindikalizmus anarchista interpretációját jelentik. Az anarchisták igenlik a szindikalizmust, de az "eszmei toleranciát" károsnak tartják.⁶⁶ Jelentkezik Barrientos cikkének másfajta, pozitív kritikája is, mely súlyos hibának tartja az elmélet-ellenességet. A szindikalizmusban is szükséges az eszme, nem kell félni ettől, írja M. H. Pedraza. A szakszervezet nem csak arra szolgál, hogy a dolgozó fájdalmát elpanaszolja, "hanem iskola is, ahol tanul, hogy létrehozza új forradalmi öntudatát..." Nem kell félni sem az anarchista, sem a kommunista eszméktől, hangsúlyozza Pedraza.⁶⁷

Itt lényegében a Mariátegui által megfogalmazott munkás-egységformulát fogalmazta meg Pedraza, aki szintén nem ideológia-nélküli munkásmozgalmat akart.⁶⁸ A textilkongresszus azonban a szindikalista pozíciót és irányvonalat erősítette meg.⁶⁹

A textilszakszervezet továbbra is központi feladatának tartotta a nem szervezett textilmunkások megnyerését,⁷⁰ de emellett a Népi Egyetem, a limai szakszervezeti központ anyagi támogatását, az indián szervezkedés támogatását s a másik limai szakszervezeti kongresszus előkészítésében való részvételt tartotta a legfontosabb feladatoknak.⁷¹

A textilesek különös figyelemmel fordultak a Népi Egyetem felé, melyben a szindikalizmus eszméi realizálását látták: itt nézetkülönbségre való tekintet nélkül voltak együtt a munkások.⁷²

A Népi Egyetemek Mariátegui időszakában már Limán kívül is számos helyen létrejöttek: Vitarte, Trujillo, Salaverry, Arequipa, Huacho, Jauja, Huaraz, Cuzco, Puna, Chiclayo városokban.⁷³ Ezekben a központokban már a Ma-

riágetui által orientált Claridad terjesztette a munkás-egység és a szocializmus eszméit.⁷⁴ E munkájuk nem volt eredménytelen. Mutatták ezt a textilesek is. Az El Obrero Textil 1925-ös számaiban, bár szindikalista pozíciójuk megmaradt, egyáltalán nem volt az anarchisták és a "kommunisták" megítélése. Amíg az anarchistákkal szemben egyre erőteljesebb és keményebb volt kritikájuk, mert ezek a konkrét szakszervezeti munkában nem vettek részt, a "kommunisták" megítélése más: "nem támadjuk a kommunistákat, mert ők is a mi ügyünkért küzdenek", írta 1925 februárjában a lap.⁷⁵ Ez a pozitív magatartás a Szovjetunió, valamint Lenin megítélésében is jelen volt.⁷⁶ A szindikalisták közeledésének alapja lényegében az volt, hogy Mariátegui és a kommunista nézeteket vallók az ideológiai küzdelemből nem csináltak kiátkozást, s az egyiséget őszintén akarva, sokat is tettek érte.⁷⁷

E közeledés lehetőségét a Mariáteguinél megmaradó szindikalista "befolyásoltság" is megkönnyítette, mely az 1927-ben összeülő II. Limai Munkáskongresszushoz küldött üzenetében jól megmutatkozott.

Mariátegui a limai Helyi Munkásszövetség öt éves tevékenységét méltatva, a munkások szervezésének elősegítését emelte ki, és azt a tényt, hogy e helyi központ létezett. A második kongresszusnak előre kell lépni, mondtotta Mariátegui, "Radikálisan szakítani kell a régi dogmatikusokkal, a rosszizü előítéletekkel és archaikus téveszmékkal."⁷⁸ Itt Mariátegui az anarchistákra gondolt, s helyette a dialektikus marxizmus tanulmányozását sürgette. Érvként Sorelt hozta fel, és a "forradalmi szindikalizmust", "mely teljesen sosem tagadta meg a marxizmus örökségét." "Épp ellenkezőleg, azt kiteljesítette, tágitotta, véli Mariátegui. Hatásában, lényegében... a

forradalmi szindikalizmus éppen a forradalmi szellem új-
jászületését hozta, vagyis marxista, melynek létrejöttét
a szocialista pártok reformista és parlamentáris degene-
rálódása provokálta /s Szocialista pártoké és nem a Szoc-
cializmusé/".

A világháború után a szindikalizmusban is törés jött
létre, érvel, s új, valójában forradalmi szindikalizmus
született, melynek fő képviselője G. Sorel. Így a világ-
háború után a vita terminusai és frontjai is megváltoz-
tak, véli Mariátegui: "George Sorelnek, halála előtt volt
ideje még üdvözölni az orosz forradalmat, mint egy új
korszak hajnalát. Egyik legutolsó írása "Lenin védelmé-
ben"."

Mariátegui úgy látta, hogy a programvita során
nem szabad elveszni teoretikus utvesztőkben: "Steril
elméletieskedő vitákban elmerülni ott, ahol a proletari-
átusban olyan gyenge gyökerei vannak az eszméknek, nem
szolgálna mást, minthogy dezorganizálja a munkásokat,
amikor azokat valójában még szervezni kell." Ezért viták
helyett "A kongresszus jelszava a munkásegység kell le-
gyen... Ez a célunk."

A "bizantinista viták" helyett konkrét cselekvés
kell. A munkásosztály nemzeti méretű megszervezése, szo-
lidaritás az indiánok követeléseivel, a népi kultúra
intézményeinek támogatása és védelme a legfőbb feladat:
együtt kell működni a nagybirtokok cselédjeivel és a
yanaconákkal, fejleszteni kell a munkássajtót. Mariátegui
külön is kihangsúlyozta az országos szakszervezeti szer-
vezet kialakítását, ahol világnézeti, politikai külön-
ség nélkül minden munkásnak tömörülnie kell.

A tudatformálás, az osztályöntudat kialakítása a
szakszervezetek feladata, hangsúlyozta Mariátegui. Mind-

ebben legsürgetőbbnek azonban az anarchista szellem legyőzését tartotta: "Az első, amin tul kell jutnunk, s amit le kell győzzünk, az anarchista, individualista, egoista szellem, mely mélyen antiszociális is." Ezzel kapcsolatban a szolidaritás és a fegyelem megteremtésének szükségességét is hangsúlyozta. Ebben a marxista eszmék megismerését tartotta legfontosabbnak.⁷⁹

Mariátegui alapvetően a Komintern szellemében helyezett nagy súlyt a munkásegység megteremtésére, s a leendő program fő feladatainak felsorolásából kitűnik az is, hogy a szegényparasztság különböző rétegeivel való szövetség, együttműködés is központi figyelmet kapott nála. A szakszervezeten belüli vitákkal kapcsolatos negatív soraiban elsősorban az anarchisták steril és dezorientáló vitáinak elítélése rejlett, melytől még 1927-ben sem volt mentes a szakszervezeti mozgalom.

A soreli kötődés és a szindikalista befolyásoltság ugyanakkor azonban azt is jelentette, hogy Mariátegui a szindikalista eszmék és gyakorlat megerősödését közvetve maga is elősegítette. Elsősorban a szakszervezeten kívüli harci eszközök felhasználásától való idegenkedés, a sztrájk fegyverével kapcsolatos mítosz és gyakorlat élt tovább a perui munkásmozgalomban.

Lényegében Peruban az történt, hogy a régi, 1916-21 közt különösen sokszor emlegetett anarchoszindikalista képlet: "az Anarchia az eszme, a szindikalizmus az eszköz"⁸⁰ - helyébe valamiféle "a marxizmus az eszme, a szindikalizmus az eszköz" képlet kezdett lépni. 1923-1927 közt egyfajta egymásmellett-élés jött létre,⁸¹ amikor a munkásmozgalom jórésze toleráns volt a marxizmussal szemben, sőt az jelentősen hatott is soraiban. A szindikalista örökség azonban tovább élt.

Mariátegui üzenetének pontos megértéséhez azonban más tényezőket is számba kell vennünk. A második limai munkáskongresszus előkészítésében Mariátegui joggal hiányolta a komoly előkészületi munkát, amely lehetetlenné tette a különböző ideológiai csoportok közötti vitát. Mariátegui a munkásmozgalom egységét féltette - joggal. A kongresszuson a különböző tendenciák közt éles és rendetlen vita bontakozott ki, az "osztály-doktrináról"; rivalizáló csoportokra szakadt a kongresszus, ahelyett, hogy a Mariátegui által megfogalmazott célhoz - az országos szakszervezeti központ megalakítása - egy lépéssel is közelebb került volna. E vitát a kongresszus elleni rendőri támadás "zárta le": a harcos szakszervezetek betiltása következett,⁸² /"kommunista összeesküvés" volt a vád/ melynek következtében a munkásmozgalom fejlődése megtorpant.⁸³